

FOLKLIGA FÖRESTÄLLNINGAR OM HÄSTEN

Benämningar och allmänna uppgifter

Sade man "häst" i dagligt tal? Eller hade man andra ord, t.ex. hors, ross, ök? Hade man olika namn på hästen vid olika ålder?

Varför ansågs hästen oren? Hur yttrade sig detta tänkesätt i det dagliga livet? Har någon förändring av denna uppfattning ägt rum? När?

Hände det att man begravde särskilt omtyckta hästar? Berätta närmare!

Vad fanns det för tecken på att ett föl skulle bli en god häst (ben, rygg, tänder o.s.v.)?

Hur bete sig hästar, som anfällas av vargar och andra vilda djur?

Folktro och vidskepliga bruk i samband med hästens arbete

Giv exempel på folktro i samband med olika arbeten! T.ex. åtgärder vid körning så att hästarna ej blevo trötta och utmattade? Korstecken när häst skenar? Aldrig vattna i blick utan att först spotta? Leda hästen baklänges ut ur stallet? Genast lasta av en häst? Aldrig ynka en häst? Beskriv närmare hur och varför! Giv andra exempel!

Giv exempel på folktro i samband med betsling, fränspänning och seldon över huvud taget! T.ex. lägga skaklarna i kors efter fränspänningen, spotta tre gånger genom betslet, ej lämna grimma och sele så att groda kan hoppa igenom? Varför förfäres på detta sätt? Giv andra liknande exempel!

När släpptes hästarna på bete? När "marrgöken" hördes? Andra märken? Hur sökte man återfå bortkommen häst? T.ex. genom att vända hästspåren? Kasta selen i bakugnen? Andra liknande exempel?

Giv exempel på folktro i fråga om skoning! T.ex. alltid sätta på gamla hästskon första gången? Slå kors över hästskon? Andra exempel?

Giv exempel på folktro i samband med tämjning! T.ex. låta hästen se i spegel för att bli spak? Ett rep som någon hängt sig i, bra vid tämjning? Hästen får ej gå över skaklarna vid fränspänningen?

När, av vem och hur företogs kastrering? Giv exempel på folktro i samband härmed! T.ex. korsa sax eller kniv över såret, läsa formler o.s.v. Beskriv närmare! Giv andra exempel!

Magiska medel för hästens trivsel, mod och styrka

Vilka åtgärder vidtog man för att hästarna skulle trivas, bli feta och duktiga? T.ex. ha katt i stallet? Trollformler? Särskilda åtgärder vid jultiden? Leda hästen 3 gånger runt en jordfast sten? Fåglar över stalldörren? Ståll eller annat i tröskeln? Beskriv närmare och angiv varför! Giv andra exempel!

Vad gjorde man för att få hästarna morska och starka? Gav dem björngalla, vendelrot, oblater, spad av vitorm, ben från kyrkogården, piskade dem långfredagsmongonen eller annat? Beskriv närmare och giv andra exempel!

Sjukdomar och medicin

Vilka sjukdomar kunde hästarna råka ut för? Nämn sjukdomarna med de namn som användes av de gamla samt beskriv och förklara dem närmare! Vad menas t.ex. med orm, flottorm, trågorm, springorm skravelsjuka, mankröta, flogen, kvickdrag, stämma, stäkra, hinkar?

Vad ansågs kunna vara orsak till sjukdomar? T.ex. att hästen råkat äta ett råttbo eller hönsdun?

Hur försökte man förebygga att hästarna blevo sjuka? T.ex. genom att hänga helmelinskin i stallet, genom att sätta rovfåglar över stalldörren, lägga silverslant i stallgolvet o.s.v.?

Vilka botemedel använde man sig av när hästarna voro sjuka? T.ex. vëndelrot, urin, pulver av vintorm, hår av död, läsning, spotta, sela bakvint, slå åder, piska med flygrönn o.s.v.? Beskriv närmare botemedlen samt hur och när de användes! Vad menas med att "hanka" hästen för bölder o.dyl.?

Giv exempel på vidskepliga bruk i samband med fölning och betäckning!

Förgöring och skydd däremot

Vad menas med att en häst blev "förgjord" eller "skäm"? Hur yttrade sig detta? Hur förorsakades sådant? Hur kunde man förebygga att sådant skedde och hur kunde man bota förgöring? Giv exempel och beskriv närmare!

Är "modstulen" samma sak som förgöring? Beskriv närmare! Vad menas med att en häst fått "skottet"? Beskriv! Vad menas med att "hågsa" hästar?

I de fall då läsning av vissa formler och signierier utgör botemedlet, sök då om möjligt att återge formelns ord.

Övernaturliga väsen och hästen

Hur skyddade man hästen mot maran, näcken, vittror, tomten och andra övernaturliga väsen? T.ex. genom att hänga en lie över spiltan, flytta stallet, endast ha hästar av viss färg o.s.v.? Beskriv närmare och giv exempel!

Ansågs hästen stå på särskilt god fot med vissa övernaturliga väsen, t.ex. tomten? Berätta närmare!

Troddes hästen se mer än andra? Hur yttrade sig detta? Kunde man på något sätt se vad som oroade en häst när den plötsligt vägrade att gå? Giv exempel!

Divination

Kan man spå väder efter hästens beteende? T.ex. om han ruskar sig i stallet, så väntar han snö?

Vilka tydor tog man av hästen vid olika tillfällen, t.ex. vid bröllop och begravning, vid årshögtider o.s.v.?

Vad betydde det att möta en (vit) häst? Vad betydde det om hästen plötsligt snavade, om han gnäggade utanför boningshuset, om prästens häst hängde med huvudet? Vad betydde det om man såg en fölunge bakifrån första gången på våren?

Andra tydor?

Övrig tro och berättelser om hästen

Giv exempel på övrig tro om hästen, som ej framkommit i ovanstående! T.ex. hur man kunde stämma och mana hästar, hur man försökte skydda hästar mot rovdjur, hur man använde sig av delar av hästar i folkmedicin! Finnas berättelser om hur hästen skapades eller andra berättelser?